

Dit artikel is eerder gepubliceerd in de Wólmer van febr. 2011

MOLEN WOLDZIGT

Voorgeschiedenis

Het is opmerkelijk dat de eerste molen in Roderwolde pas in de 19^e eeuw is gebouwd. In de omringende dorpen zoals Roden en Peize waren in de zeventiende eeuw al molens in gebruik. Beide molens werden bemand door de familie van Eercke Barckmans uit Roderwolde. Deze familie kwam oorspronkelijk uit Brunswijk (Dl.) en had in 1617 een huis laten bouwen op de hoek van de Achterste weg en de Kerkhoflaan op de plaats van de huidige Enumahoeve. Mogelijk ontbrak het hun aan het benodigde kapitaal om zelf een molen te bouwen, ook in die jaren al een kostbare zaak.¹

Vele jaren later ontwikkelde Albert Eitens de Weert serieuze plannen om voor hemzelf een windmolen te bouwen. Op 11 maart 1788 werd tijdens de Landdag van de Ridderschap en Eigenerfden van Drenthe door Albert Eitens de Weerd, herbergier, bakker en boer aan de Roderwolderdijk, een verzoek ingediend om een korenwindmolen te mogen bouwen.¹ Hij kreeg daar toestemming voor mits dit voornemen eerst in de omliggende dorpen gepubliceerd zou worden. Zo werd iedereen in de gelegenheid gesteld zijn bezwaren hiertegen naar voren te brengen. Mevrouw de Coninck van het huis te Peize maakte kennelijk van deze gelegenheid gebruik. Zij was eigenaresse van de Peizer molen en beducht voor concurrentie.

De molen van de familie De Coninck aan het Moleneind was een standerdmolen te vergelijken met de molen op deze afbeelding.

Op de Landdag van 24 maart werd de zaak tussen beide partijen behandeld. Albert Eitens kreeg, ondanks de bezwaren van de eigenaresse van de Peizer molen, het octrooi voor een korenmolen te Roderwolde toegewezen. Wat ook de reden mag zijn geweest, de geplande molen aan de Roderwolderdijk werd nooit gebouwd.²

De bouw

Het duurde uiteindelijk tot 1852 voordat Roderwolde een eigen molen kreeg. Twee ondernemende zwagers bundelden hun krachten en kapitaal en startten de bouw van een oliemolen. Sikke Jans Datema, de zoon van Jan Datema, de kastelein van het Blauwe Paard, was in 1846 getrouwd met Annechien Aukema. Zijn zuster Renske Datema huwde in 1848 Egbert Floris Aukema, de broer van Annechien.

*Gevelsteen met de namen van de stichters Sikke Jans Datama (had moeten zijn **Datema**) en Egbert Floris Aukema.*

De Datema's woonden sinds mensenheugenis in Roderwolde, met name op Sandebuurt, maar de familie Aukema was betrekkelijk nieuw in Roderwolde. Zoals de Datema's sinds de middeleeuwen boerden op Sandebuurt, zo is de naam van Aukema verbonden met het oude Leutingewolde. Luit Aukema uit Leutingewolde en consorten hadden in 1818 het oude huis Woldzicht gekocht (op de plaats van de boerderij ten oosten van de molen, nu T. Oosterwijk) met de bijbehorende landerijen en keuterijen³. Het oude huis werd afgebroken en de nieuwe oliemolen kreeg een prominente plaats tegenover de Schipsloot.

De reden waarom de zwagers besloten om een oliemolen op deze plaats te bouwen is duidelijk. De benodigde grondstoffen zoals lijnzaad en koolzaad moesten over grotere afstand worden aangevoerd, terwijl de verbindingen over land het grootste gedeelte van het jaar buitengewoon slecht waren. De aanwezigheid van een eigen bevaarbare schipsloot met directe verbinding naar het noorden heeft een doorslaggevende rol gespeeld in de genomen beslissing. Het verhaal gaat dat Sicco IJzenbeek, een Friese student in de kost bij Datema van herberg het Blauwe Paard, deel heeft gehad aan de besluitvorming van de twee zwagers. Zijn vader was een rijke oliefabrikant uit Harlingen. Hij had zijn enigszins overspannen zoon naar Roderwolde gestuurd om tot rust te komen en heeft gedurende zijn verblijf ongetwijfeld contact gehad met de heren Datema en Aukema.

De molen werd gebouwd door molenmaker van der Heiden uit Leek voor een bedrag van f 16.000,- De totale frontbreedte is 37 meter, de vlucht van de wieken 22 m. Onder het rechter gedeelte bevinden zich vier oliekelders die elk 20.000 liter olie kunnen bevatten. Molen Woldzicht is een houten, rietgedekte achtkantige stellingmolen op een stenen onderbouw met aangebouwde stenen schuren.

De bouw van zo'n grote molen werd in heel Drenthe met grote belangstelling gevolgd. De Provinciale Drentsche en Asser Courant hield de lezers regelmatig op de hoogte en schreef op 26 augustus 1852:

”Maandag aanstaande zal alhier de nieuwe oliemolen van Datema en Aukema gerigt worden. Bij zoodanige gelegenheid wordt gewoonlijk veel jenever geschonken en gedronken; men hoopt dat zulks bij deze gelegenheid minder het geval zal zijn , althans dat daardoor geen ongelukken zullen ontstaan.”

Blijkbaar zijn de gevreesde ongelukken niet gebeurd want dezelfde krant prijst een week later de aannemer voor zijn voorzichtigheid en het ”uitmuntende touwwerk door hem gebezigd.” Na afloop is er feest gevierd in Roderwolde, vast en zeker in de gelagkamer van Datema's Blauwe Paard.

Molen Woldzigt in 2008, bij het vallen van de avond. (foto R. Lubbers)

¹ G.J. van Dijk-van Eerden en P. v.d. Velde (red.) e.a., *Rowol toendertied. Van kerspel naar buitendorp*. Leek, 1989, blz. 122 e.v. Veel informatie over de molen en het beheer werd aangeleverd door de heer Luut Veldhuis te Roderwolde.

² Drents Archief, OSA, Resoluties van Ridderschap en Eigenerfden, dl. XVIII-16v50-17.

³ J. Bos e.a., *Huizen van stand*, Meppel, 1989. blz. 451.